UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Xcvj. dicit q[uod] laicis etia[m] imperatorib[us] non liceat alique[m] ordinare vel de reb[us] eccl[es]iaru[m] iudicare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

Itẽ ex eodẽ. ❡ De eodẽ.

EPiſcopus in eccleſia in cõceſſu pſbyteroꝝ ſublimior ſedeat: intra domum vero collegã [a] preſbyterorum ſe eſſe cognoſcat.

Itẽ ex cõcilio Martini pape.

❡ Sine precepto epi preſbyter non ſignet infantes.

PReſbyter preſente epõ nõ ſignet [b] infantes, niſi ab epõ fuerit illi preceptũ.

Itẽ ex cõci. Genuenſi ca. iiij.

❡ De eodem. Palea.

PReſbyteri ruriſ in eccl'ia ciuitatiſ epo preſente vel preſbyteris ipſiꝰ vrbis offerre nõ poſſunt: nec panẽ ſacrificatum dare, calicẽq; porrigere. ſi vero abſentes hi fuerint, et ad dandam orationẽ vocẽtur: ſoli dare debent.

❡ Diſtinctio. xcvj.

ILlud autẽ [c] Honorij Auguſti qđ de electiõe ſummi põtificiſ ſupra ꝯſtituiſſe legitur, nulliꝰ eſſe momẽti probatur: cum nõ ſolum de ordinibus, ſed nec etiam de rebꝰ eccleſiaſticis laicis legatur aliquando attributa diſponendi facultas. vnde quecunq; a principibꝰ in ordinibꝰ vel in eccleſiaſticis rebus decreta inueniuntur, authoritatis nullius eſſe monſtrantur.

Unde Symmachꝰ ſimpliciꝰ epõs catholice eccl'ie vrbis Rome in ſynodo reſidens dixit.

❡ De rebꝰ eccleſiaſticis diſponendis, laicis nulla facultas attribuitur.

BEne [d] qđem fraternitas veſtra eccl'iaſticis legibus aſſueta, ſub diuini timore iudicij que erant ſtatuẽda definiuit: ⁊ ad iuſtitie cumulũ peruenit, cũ ſufficiẽter oĩa amplectitur, nec adiectione indiget plenitudo [e], maxime [f] de clericis quos amor dñationis inuaſit, et iugum diſcipline eccleſiaſtice fecit reſpuere: quorum exceſſus narrare difficile eſt: vnũ tamen qđ occurrit, venerando ordini veſtro intimare non differo. Inter alia ſcripturã quãdam illuſtris memorie [g] baſilium quaſi pro eccleſiaſtice amore ſubſtãtie cõſcripſiſſe refero, in qua nullꝰ Romane eccleſie interfuit vel ſubſcripſit [h] antiſtes ꝑ quẽ potuiſſet firmitatẽ legitimã ſortiri. Ne ergo inde diſputem [i], vnde poteſt ve

a ❡ Epiſcopus. ❡ Collegã. ita tamẽ ꝙ nõ cõtẽnatur. ff. de offi. pre. obſeruandum. Jo.

b ❡ Preſbyter. ❡ Non ſignet. in vertice: quia in fronte non poteſt etiam authoritate epiſcopi: vt de conſecra. diſtinc. iiij. preſbyteri.

Illud autem. ❡ In hac diſ. probatur ꝙ conſtitutiones laicorum non preiudicãt eccleſijs: quia nihil iuris laicis de rebꝰ eccleſiaſticis conceſſum eſt, niſi ſola defenſio. ⁊ hoc ꝓbat per. xij. autho. Jo. de fan.

❡ Caſus. Supra in diſtinc. lxxix. poſuit Gratia. ꝯſtitutionẽ Honorij latã ſuper electione Romani põtificis: ſed ne aliqs crederet ꝙ laicis eſſet attributa poteſtas diſponendi aliqđ de rebꝰ eccleſie, et faciendi conſtitutionẽ ſup ipſis: ideo Gratia, nunc dicit ꝙ illa ꝯſtitutio nullꝰ fuit momẽti, cũ a laico facta fuerit, quia non habet poteſtatẽ aliqđ diſponendi de rebus eccleſie. quare conſtitutio Baſilij nihil valebat: vt. j. ea. ca. j. bene tamen dicit ꝙ cõſtitutio Honorij facta fuit authoritate pape: ideo valuit.

c ❡ Illud autem. Hic depingitur. xcvj. diſtin. magiſter poſuit cõſtitutionem Honorij auguſti latam ſuper electione Romani pontificis. lxxix. diſtinct. ſi duo. Sed ne viderentur laici habere poteſtatem conſtituendi vel diſponendi de rebus eccleſie, ideo reducit hic illam conſtitutionem ad memoriam, vt oſtendat ꝙ laicus non habet poteſtatem ſuo iure conſtituendi aliquid de rebus eccleſie. bene tamen poſſunt laici rogati concilijs intereſſe, et de rebus eccleſiaſticis conſtituere: non tamen vt valeat eorum conſtitutio, quia ipſi conſtituerunt: ſed quia ratum habet eccleſia: vt dicit Gratianus. j. diſt. proxi. §. j. ⁊c.

Laici ſ de rebꝰ eccleſie nihil poſſunt cõſtituere

Bene quidem. ❡ Caſus. Symmachus papa egrotans cũ de ſalute corporis deſperaret, timẽs ſchiſma poſſe contingere poſt mortẽ ſuam iniunxit baſilio vt intereſſet electioni ſucceſſoris poſt mortem ſuam ꝓpter ſchiſma remouendũ. tempore ꝓcedente quidam epiſcopi tractabant de electione ſucceſſoris ſymmacho adhuc viuente. quo audito Baſilius congregauit concilium, et fecit conſtitutionem ne liceret electionem pape fieri ſine eius preſentia: nec liceret pape alienare res eccleſie: et ſi alienate eſſent, reuocari debere: et quedam alia que in capitulo recitantur, conſtituit. Symmachus autem poſtea reconualeſcens poſt mortem Baſilij congregata ſynodo omnia poſt recitationem eorũ retractauit. Et no. ꝙ quãdoq; loquitur Symmachus: vt in principio: quandoq; notarius, qui continuat verba diuerſorum per totum hoc capi. quandoq; ſynodus, quandoq; baſiliꝰ, quandoq; aliquis de ſynodo. et ego cum h. ad maiorem intelligentiã aliquantulũ latiꝰ poſui caſum q; Bene. Duo cap. ſequentia per te videbis.

d ❡ Bene. Symmachꝰ papa laborabat in extremis, et timuit ne in electione ſui ſucceſſoris propter ſtrepitꝰ hereticoꝝ ſchiſma interueniret. rogauit patriciũ Baſilium qui gerebat vices odoacris regis, ꝙ ipſe intereſſet in electione ſui ſucceſſoris. Baſiliꝰ ſtatim ſymmacho viuente fecit quandam conſtitutionem, ſcʒ ꝙ ſine eius conſultatione nõ fieret electio ſummi pontificis, preterea ꝙ non liceret alicui prediũ ipſius eccleſie alienare. que cõſtitutio retractatur hic: tum q2 ibi quedã cõſtituta ſunt que a laico non poſſunt conſtitui: tum q2 res eſſet mali exempli. lxiij. diſt. §. verum.

Baſiliꝰ a Symmacho rogatꝰ iterfuit electiõi pape.

e ❡ Plenitudo. j. vj. q. j. ſi omnia.

f ❡ Maxime. bene definiuit ſupple.

g ❡ Memorie. ergo iam deceſſerat Baſilius tempore huius ſynodi.

h ❡ Uel ſubſcripſit. Argu. in contractibus rerum eccleſiaſticarum non ſufficere conſenſum clericorum, nec in alienationibus, niſi ſpecialiter ſubſcribant: † argu. x. queſtio. ij. caſellas. xij. queſtio. ij. abbatibus. ⁊ cap. ſine exceptione.

i ❡ Inde diſputẽ. Nõ eſt diſputandũ de eo de quo ſtatim conſtare poteſt. ſi ergo vxor petat ſibi virũ reſtitui: ⁊ vir paratus eſt incõtinẽti ꝓbare conſanguinitatẽ, nõ eſt audienda. ff. vt in poſſeſſionẽ lega. ſi is a quo. Arg. ꝯtra ex. de reſti. ſpo. ca. literas.

† De hoc no. c. diſtic. optatũ. ibi videas. Itẽ ad de in q̃bus caſibꝰ requiratur ſubſcriptio: not. B. i l. diuꝰ. §. ſenatus. ff. de fal.

ſtrum iudicare conciliũ: requiratur et referatur in mediũ, vt ex lectione cognoſcatis cuiuſmodi poſſit habere ſubſtantiã.

℄ Sancta ſynod⁹[a] reſpõdit. Deferat̃ in mediũ, vt cuiuſmodi ſit, poſſit agnoſci. Hoc cum diceret, Hormiſda diaconus recitauit. Cum in mauſoleo[b] qd̃ eſt apud beatũ Paulũ apoſtolũ, reſideret ſublimis ⁊ eminentiſſim⁹ vir prefect⁹ p̃torio, atq̃ patrici⁹, agens etiã vices precellẽtiſſimi reg̃ Odoacris baſilius, dixit. Q̃q̃ ſtudij veſtri ⁊ religionis interſit vt in epiſcopat⁹ electione[c] concordia principaliter ſeruet̃ eccleſie: ne tamẽ per electionis occaſionem ſtat⁹ ciuitatis reuocetur in dubium: admonitione beatiſſimi viri pape noſtri Symmachi ſimplicij, quã ante oculos ſemper habere deberem⁹, hoc nobis ſub obteſtatione meminiſtis fuiſſe mãdatum: vt ꝓpter illũ ſtrepitũ ⁊ venerabilis eccleſie detrimentũ, ſi eũ de hac luce tranſire contigerit: non ſine noſtra cõſultatione cuiuſlibet celebretur electio. Hec cum legerent̃, Creſconius tudertine eccleſie ep̃s ſurgens de conuẽtu dixit. Hoc perpẽdat ſancta ſynodus, vtrũ pretermiſſis religioſis perſonis, quibus maxime cura eſt de tanto pontifice: laici electionẽ eius in ſuam poſſint redigere poteſtatẽ qđ cõtra canones eſſe manifeſtiſſimũ eſt. Itẽ Hormiſda diaconus legit̃ dixiſſe. Ac ne confuſionis[d] atq̃ diſpendij aliq̃d venerabilis eccleſia ſuſtineret, miramur pretermiſſis nobis quicq̃ de rebus eccleſie fuiſſe tentatum: cum ſacerdote noſtro ſuperſtite nihil debuiſſet[e] aſſumi. quare ſi amplitudini veſtre et ſanctitati placet, incolumia omnia que ad futuri antiſtitis electionem reſpiciunt, religioſa veneratione ſeruemus: hanc legẽ ſpecialiter preferentes[f], quam nobis heredibuſq̃ noſtris chriſtiane mẽtis deuotione ſancim⁹, ne vnq̃ prediũ ſiue ruſticum[g], ſiue vrbanum, vel ornamenta aut miniſteria eccleſiarũ q̃ nunc ſunt, vel que ex q̃buſlibet titulis[h] ad eccleſiarum iura peruenerint, ab eo qui nũc antiſtes ſub electione cõmuni fuerit ordinãdus, ⁊ illis qui futuris ſeculis ſequuntur, quocũq̃ titulo atq̃ cõmẽto alienari liceat: ⁊ q̃cunq̃ hoc facere voluerit, inefficax atq̃ in irritũ reuocet̃: ſitq̃ facienti et conſentienti, danti accipientiq̃ anathema. Maxim⁹[i] epiſcopus bletane eccleſie dixit. Modo ſancta ſynodus dignetur edicere ſi licuerit laico[k] homini anathema in ordinem eccleſiaſticum dictare: aut ſi potuit laic⁹ ſacerdoti anathema dicere: ⁊ contra canones quod ei non competebat cõſtituere. dicite q̃d vobis videtur: de me licuit laico legem dare? Sancta ſynodus dixit. Non licuit. et adiecit. Lege ſequentia.

Hormiſda diacon⁹ legit. Et is q̃ prediũ, ſiue ruſticum, ſiue vrbanũ iuris eccl'iaſtici fuerit cõſecut⁹, nouerit ſe nulla lege vel preſcriptione munitũ[l]: ſed ſiue is qui alienauerit, ſiue qui cum ſequens voluntate contraria predium huiuſmodi alienatum retinere voluerit: id cum fructibus reſtituat quos illic conſecutus fuerit. Hec cum legeret: Stephanus venuſine eccleſie epiſcopus ſurgens ex conſenſu dixit: Perlegatur[m]. Hormiſda diaconus legit. Qua pena placuit accipientis etiam heredes[n] afficere: in qua re cuilibet clericorum nulla contradicendi libera ſit facultas. Iniquum eſt enim, et ſacrilegij inſtar, vt que pro ſalute et requie animarum ſuarũ vnuſquiſq̃ venerabili eccleſie pauperum cauſa contulerit, aut certe reliquerit[o]: ab his quos maxime ſeruare conuenerat, in alterum transferantur. Plane quecunq̃ in gemmis vel auro atq̃ argento, necnon et veſtibus, minus apta viſibus vel ornatui videbuntur eccleſie, que ſeruari ac diu manere non poſſunt, ſub iuſta eſtima-

† Et habeo h⁹ qđ hic dı̃.xvj. q.j.i canonib⁹. Archi.

a ℄ Synod⁹. verba notarij.

b ℄ In mauſoleo. Uerba ſũt ſcriptoris. Mauſoleũ ꝓprie ẽ ſepl'chrũ principis. Et dicitur a mauſoleo rege cui vxor Arthemiſia pudicitie inſignis cõſtruxit ſepl'chrũ mire pulchritudinis. Unde ⁊ alia ſepulchra ſic ſunt appellata. (Mauſoleum q̃d ſit.)

c ℄ Electiõe. Nõ tamen vt aliq̃d inde conſtitueres et ita exceſſiſti finem mandati Baſilij.

d ℄ Ac ne confuſionis. Proſecutio legis: ⁊ cõtinuãtur verba ſic. non celebretur de electione pape ⁊c̃. ac ne.

e ℄ Nihil debuiſſet. hoc dicit ꝓpter quoſdaꝫ q̃ viuente priore ſymmacho tentauerunt aliuꝫ eligere: vt di.lxxix. ſi q̃s papa. ⁊ ca. nullus. Joan.

f ℄ Preferẽtes. i. primo ſtatuẽtes.

g ℄ Ruſticuꝫ. q̃d ſit ruſticũ prediũ, ⁊ quid ſit vrbanuꝫ prediũ habem⁹. ff. de ſerui. ruſti. predi. ⁊ ff. de ſer. vr. p̃di. per totum. (Prediũ eſt duplex.)

h ℄ Titulis. Siue donationis ſiue emptionis.

i ℄ Maxim⁹. ſic et iuriſperiti dicũt quid ſentiant. ff. de his que in teſta. de len. l. proxime.

k ℄ Laico. Nõ licuit laico iure ſuo ſed ex delegatione pape bene: argu. xxvij. di. §. verum. x. q. iij. ca. vlti. Sed vtrũ ep̃s laico poſſit hoc cõmittere, iam dicemus. j. ea. ca. ꝙ non. M. tamẽ dicit contra: quia mucro eſt epiſcopi. immo nec pb̃r hoc poteſt. (Laicus põt excõicare ex pape delegatione.) (Laicus vtrũ rẽ eccleſie poſſit preſcribere.)

l ℄ Munitũ. Nã ſi q̃s emat rẽ eccl'ie vel aliam rem in caſu illicito: non poteſt p̃ſcribere. Nã dicit lex ꝙ non eſt dubiũ eum eſſe maleſ̃i dei poſſeſſorem qui contra legum interdicta mercat̃. C. de agri. quemadmodum. nã nec iuris ignorãtia poteſt eum excuſare. ff. de iur. et fact. ignorã. l. iuris. et hoc benigne ſtatuerat ſecus tamen eſt de iure: quia bene preſcribit laicus rem eccleſie cum fructibus etiam percipiendis ſi ſit male fidei poſſeſſor. de reſti. ſpoliato. grauis.

m ℄ Perlegatur. ff. de legi. ⁊ ſenatuſ con. l. inciuile.

n ℄ Heredes. turpia enim lucra ab heredib⁹ ſunt extorquẽda. extra de vſufr. tua. ff. de calum. in heredem. Sꝫ ⁊ alienator poſſet cõueniri: vt not. xij. queſtio. ij. monemus.

o ℄ Reliquerit. In morte. relinquẽdi nanq̃ verbum. ⁊c. ff. de tabulis exhibendis. l. j. §. vltimo. †

a ¶ Vendantur. Arg. C. de admini. tut. lex.
b ¶ Proficiat. Hic terminatur lex ipſa.
c ¶ Mediolanenſis. Arg. mediolaneñ. prerogatiuam ſedis habere ante Rauennatẽ cum ante eum reſponderit: ſicut in alia ſynodo ante eum ſcripſiſſe legitur. ſ. diſtin. xvij. §. hinc. et §. illud igit. S. tñ aliter hoc ſoluit diſtin. xvij. §. illud.
d ¶ Preter romanum. Id eſt pape authoritatẽ, ⁊ conſenſum eius. Sed contra. xvj. q. vlti. in nona actiõe. Sʒ ibi nõ prohibetur ꝙ epiſcopus laico non poſſit cõmittere officiũ ad tẽpꝰ: ſed ne iuriſdictionẽ largiatur ei in perpetuum. Et eſt argumentũ, papã quãlibet cauſã eccleſiaſticã cõmittere poſſe laico: arg. xxiij. diſtic. mulier. ⁊ xciij. diſt. valde. v. q. iij. qui epſ. cõtra. lxxix. diſtinc. ſi duo. ſ. e. deniqꝫ. cõtra. Intelligẽdum eſt non ſua authoritate. Sed nunqd authoritate epiſcopi poteſt laicus aliquid conſtituere in eccl'ia? videtur ꝙ predicare poteſt inuitatus a clericis. xxiij. diſtin. mulier. argu. extra de foro competen. nullus iudicum. Dicendum h. ꝙ non poteſt ex delegatione epiſcopi cauſas ſpirituales tractare, nec excommunicare. vnde nihil faciunt qui per pueros excommunicant ⁊ per ſeruientes. Cauſam autem ciuilem laicis epiſcopus committere poteſt: ⁊ ita intellige predic. decret. in nona. Et quod dicit de predicatione, ſpeciale eſt. Quid ergo dices de templarijs? nonne ipſi poſſunt excõmunicare fratrem ſuum? Dici poteſt ꝙ ſic: quia ipſi non ſunt laici: argu. xij. q. j. duo. † Credo ꝙ non poſſunt, niſi ſint preſbyteri. ex. de ſenten. ex. canonica.
e ¶ Imperandi. ſ. xvj. q. vlti. non placuit.
f ¶ Legatur. Verum eſt ꝙ non legitur aſſenſus metropolitanorum ſecundũ canones, id eſt legitimus: bene ſʒ i quo tamen legitur conſenſus epiſcoporũ. argu. ſ. e. ca. j. Illa autem determinatio que precedit, ſecundũ canones ſoluit contra.

Cauſa quidet eccleſiaſtica p papam laico cõmitti põt.

Laicus an epiſcõe poſſit in eccleſia aliquid cõſtituere.

tione vendantur[a]: ⁊ erogatio religioni proficiat[b]. Cumqꝫ lecta eſſet, Laurentius epiſcopus mediolanẽſis[c] eccleſie dixit. Iſta ſcriptura nullum romane ciuitatis potuit obligare põtificẽ: qꝛ non licuit laicis ſtatuẽdi in eccleſia preter romanum[d] pontificem habere aliquam poteſtatẽ: quos obſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi[e]: maxime cũ neqꝫ papa romanꝰ ſubſcripſerit, nec alicuius ſecundum canones metropolitani legatur[f] aſſenſus. Petrꝰ epiſcopus rauennatis eccleſie dixit. Scripturã q̃ in noſtra congregatione vulgata eſt, nullas vires habere manifeſtum eſt: qꝛ nec canonibus[g] conuenit, et a laicali perſona ꝯcepta videtur: maxime q̃a in ea nullus apoſtoli. ſed. preſul interfuiſſe, vel propria ſubſcriptione eã firmaſſe monſtrat. Eulalius epſ ſyracuſane eccleſie dixit. Scripturã que in ſacerdotali concilio recitata eſt, euidentiſſimis documẽtis cõſtat eſſe inualidã. Primũ ꝙ cõtra patrum regulas a laicis q̃uis religioſis[h] (quibus nulla de eccleſiaſticis facultatibꝰ aliquid diſponendi legitur vnq̃ attributa facultas) facta videtur. Deinde ꝙ nulliꝰ preſulis apoſtolice ſedis ſubſcriptione firmata docet. Quod ſi cuiuſlibet prouincie ſacerdotes intra ſuos terminos concilio habito quicquid ſine metropolitani ſui[i] authoritate tractauerint, irritum eſſe debere[k] ſancti patres ſanxerũt: q̃to magis qꝺ in apoſtolica ſede nunc extante preſule: qui merito[h] beati petri apoſtoli per vniuerſum orbem primatũ[l] obtinens ſacerdotij, ſtatutis ſynodalibꝰ conſueuit tribuere[m] firmitatem: a laicis (licet cõſentiẽtibus aliquantis epiſcopis, qui tamen pontifici a quo conſecrati probãtur, preiudiciũ inferre non potuerũt) preſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus carere[n] non dubium eſt: nec poſſe inter eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cenſeri. ¶ Sancta ſynodus dixit, Licet ſcd̃m proſecutionem venerabiliuꝫ fratrum noſtrorum Laurentij, Petri, Eulalij, Creſconij, Maximi, vel Stephani[o], nec apud nos incertum habetur hãc ipſam ſcripturã nullius eſſe momenti: verũtamen etiam ſi aliqua poſſit ratione[p] ſubſiſtere, modis omnibus in ſynodali conuentu ꝓuida beatitudinis veſtre ſentẽtia eneruari cõueniebat, ⁊ i irritũ deduci: ne in exẽplũ remaneret preſumẽdi quibuſlibet laicis q̃uis religioſis vel potẽtibus in quacunqꝫ ciuitate quolibet modo aliquid decernere de eccl'iaſticis facultatibus, quarũ ſolis ſacerdotibus diſponendi indiſcuſſe a deo cura commiſſa docetur. Vnde in ſeptima actiõe[q] calcedonenſis cõcilij martianus imperator dixit inter cetera.

¶ Impatores ad fidẽ confirmandã, non potentiã oſtẽdendam, ſynodo intereſſe debẽt.

Nos ad fidẽ cõfirmandam, non ad potẽtiam oſtendendã, exemplo religioſiſſimi principis cõſtantini ſynodo intereſſe[r] volumꝰ: vt veritate inuenta[ſ] nõ vltra multitudo prauis doctrinis attracta diſcordet.

Item ex eadẽ. ¶ De eodem.

g ¶ Nec canonibus. cõiũctim accipe hec duo diuiſa.
h ¶ Religioſis. ſ. xvj. queſtione vlt. laicis.
i ¶ Debere. ſ. ix. q. iij. ca. ij.
k ¶ Qui merito. ſ. xl. diſt. non vos.
l ¶ Primatum. ſ. ix. queſt. iij. nemo. et. c. antiquis.
m ¶ Tribuere. ſ. diſt. xvij. c. j. ⁊ ij.
n ¶ Carere. ſ. diſtinctio. xxj. in tantum.
o ¶ Vel ſtephani. Iſte tamẽ ſtephanus non dixit niſi perlegat. et ſic per tale verbum intelligitur aliquis conſentire: vt nota. ſ. lxiij. di. cũ adrianꝰ.
p ¶ Ratione. ar. rõne authoritatis aliqua repelli licet ſint bona: arg. xvj. diſt. c. j. j. queſtio. j. principatus. ff. de re milita. l. iij. §. in bello. Argum. contra. j. queſtio. j. dominus declarauit. Arg. contra. j. q. j. nonne ſodomite.
q ¶ Actione. Dicitur prima actio: quia fiebat pro prima die in ſynodo. xvj. queſtio. vij. in nona.
r Nos. ¶ Intereſſe. ſimiliter ſolebat intereſſe electioni pape ꝓpter hereticorum ſcandalũ: argu. diſtinc. lxiij. q̃a ſancta.
ſ ¶ Inuenta. Et ita videtur ꝙ poſſit ꝺ fide catholica

‡ Adde tex. cũ gloſ. in c. j. i ꝟ. de ꝟbo. ſignifi. lib. vj.

Diſputari vtrũ poſſit de fide catholica:

Q Uedã capitula ſũt que ad honorẽ veſtre reuerẽtie vobis ſeruauim⁹[a], decorũ eſſe iudicantes a vobis hec regulariter poti⁹ firmari per ſynodũ q̃ʒ nr̃a lege ſanciri[b].

I tem Nicolaus papa.

Synodali conuẽtui imperatores intereſſe nõ conuenit niſi vbi de fide agitur.

U Binam[c] legiſtis ĩperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus cõuẽtibus interfuiſſe[d]: niſi forte in quibuſdam vbi de fide tractatum eſt: que vniuerſalis eſt: q̃ omnium cõmunis: que nõ ſolum ad clericos[e], verũetiaʒ ad laicos et ad omnes omnino pertinet[f] chriſtianos. I dem.

De preſulibus diuinarũ rerum: qui humanis rebus preſunt, iudicare non poſſunt.

D Eniq̃ʒ[g] hi quibus tãtũ humanis rebus nõ diuinis preeſſe pmiſſuʒ eſt: quõ de his per quos diuina miniſtrãtur iudicare[h] preſumãt[i], penitus ignoramus. I dem.

Nec imperator iura pontificis, nec pontifex iura regia vſurpet.

C Um[k] ad verũ[l] vẽtũ eſt vltra ſibi nec ĩpator iura põtificat⁹ arripuit: nec pontifex nomẽ ĩpatorũ vſurpauit[m]: qm̃ idem mediator dei et hoĩm homo xp̃s ieſus actib⁹ ꝓprijs[n] et dignitatib⁹ diſtinctis officia ptãtis vtriuſq̃ʒ diſcreuit[o], propria volens medicinali humilitate ſurſuʒ efferri: nõ humana ſupbia rurſus[p] in infernũ demergi: et vt xp̃iani ĩpatores ꝓ eterna[q] vita põtificib⁹ indigerẽt: ⁊ põtifices pro curſu tpalĩũ[r] tãtũmõ[s] rerum imperialib⁹ legibus vterẽtur: quaten⁹ ſpũalis actio a carnalibus diſtaret incurſib⁹: ⁊ deo militans, minime ſe negocijs ſcl'aribus ĩplicaret: ac viciſſim nõ ille reb⁹ diuinis preſidere videretur qui eſſet ſecularib⁹ negocijs implicatus. I dem.

Si ſeculari poteſtate pontifex prorſus nec ſolui nec ligari valet.

diſputari. Argu. contra. C. de ſum̃. trini. nemo. xxiiij. q̃õ. iij. cuʒ quibus. R̃ñ. dubitãdo nõ licet diſputare de ea: qr dubius in fide, hereticus eſt. ex̃ de here. dubi⁹. al's diſputat. ĩ. e. ſatis. xxiij. q. vj. videos. C. de epiſ. ⁊ cleri. quoniã.

a Q Uedam. ĩ. e. ſatis. Seruauimus. cõfirmanda ⁊ terminãda. h.

b Sanciri. q. d. volumus eam per noſtrã legem ſiue cõſtitutionem determinari et confirmari. hug.

U Binã. ¶ Caſus ¶ hec q̃tuor cap. de Ignatio loquuntur iniuſte depoſito authoritate Michaelis imperatoris. Reprehẽdit ergo hic Nicolaus imperatores qui concilijs ep̃orum intereſſe volebãt: quod nõ eſt faciendum niſi vbi de fide tractatur: que cõmuniter pertinet ad oẽs tã clericos q̃ʒ laicos.

c Ubinam. hec quatuor capi. loquuntur de materia Ignatij: de quo dicitur. ſ. xxj. diſti. ſubmittitur. Arg. omiſſũ intelligi qḋ ſcriptum non inuenitur: arg. x. q̃õe. j. hanc cõſuetudinẽ. de conſe. diſtin. iiij. cum itaq̃ʒ. et ca. ſequen. ff. de verbo. oblig. quicquid.

Scilʒ iſtud et tria ſequẽtia.

et ſm̃ hoc ceſſat c̃riũ xxxv. q. j. ad ſedẽ. Ar.

d Interfuiſſe. niſi rogatos, lxiij. diſt. adrianus.

e Ad clericos. Dic q̧ hoc nomen clericos ſtricte accipitur: vnde per finem et ad oẽs ⁊c̃. cõprehendit deo deuotos et tales perſonas. Uel dic prout ſonat.

f Pertinet. Arg. quod oẽs tangit, ab oĩbus debere tractari et approbari: argu. diſt. lxvj. c. j. C. de au. preſtan. veterem. de hoc ex̃ de his que fi. a prela. ca. fi.

Qḋ oẽs tãgit dʒ ab oĩb⁹ approbari.

D Eniq̃ʒ. ¶ Caſus Statuit hic Nicolaus vt imperatores qui tm̃ rebus humanis p̃ſident, ſe de rebus eccleſiaſticis nõ intromittãt, nec de clericis iudicent.

Cõc. ex̃ ḋ hiſ q̃ fi. a p̃la. ſi. cõſẽ. ca. c. vlti. ibi videas.

g Deniq̃ʒ. Arg. q̧ ep̃s in cauſis eccleſiaſticis laicum non poſſit preficere. Arg. cõtra. ſ. ea. bene quidem.

h Judicare. ĩ. xvij. q. iiij. definiuit. contra. in fi. ſed ibi dic p̃ncipis. i. p̃ncipalis pſone. vel. i. ep̃i. xxxv. di. eccleſie.

i Preſumant. Arg. q̧ clericus definitionibus principum ⁊ laicorum nõ debeat ſupponi niſi per recõuẽtionẽ.

Cõc. ter. i. l. j C. ḋ ſũ. tri. et in l. merca tores. C de com

C Um ad verum. ¶ Caſus. Michael imperator authoritatẽ preſtitit et precepit vt Ignatius conſtantinopolitanus patriarcha ab epiſcopis deponeret̃ quod factum eſt. Sed dicit Nicolaus papa q̧ hoc facere non potuit nec debuit: nam in veteri teſtamento eadem perſona rex erat ⁊ ſacerdos: et temporalia ſimul cum ſpiritualib⁹ adminiſtrabat. Sed poſtq̃ʒ chriſt⁹ venit in mundum, precepit vt rex tantum terrenis preſideret: pontifex vero celeſtia diſpenſaret: ne propter ſuperbiam dignitatis vtriuſq̃ʒ alteruter ſuperbiret: ſed ſibijnuicem (ſi neceſſe fuerit) auxilium prebeant.

mercat mercis l. j. l. ij. cũ gl. C. de eunu.

k Cum. hoc ca. expoſitum eſt. ſ. x. diſtin. qm̃ idẽ. hic non labores.

l Ad verum. i. ad diſcuſſionẽ veri, vel id eſt ad tẽpus chriſti.

m Uſurpauit. Argu. cum iſte poteſtates ſint diuiſe, imperator non habet gladiũ a papa: vt. ĩ. ea. in ſcripturis. et. c. duo. et ca. ſi imperator. et xciij. diſtic. legim⁹. et q: imperiũ a ſolo deo eſt. xxiij. q̃õe iiij. queſitũ. Ar. cõtra. lxiij. diſ. ca. j. ⁊ ca. tibi dñõ. Iteʒ qr petro ſunt date claues celeſtis et terreni ĩperij. xxij. diſt. cap. j. Item qr deponit imperatorem. ĩ. xv. q. vj. ali⁹ et. c. iuratos. ⁊. j. q. iiij. q̃a preſulat⁹. q̃re. ſ. de hac materia. x. diſtinct. cap. quoniam.

Imperator vero habent iuriſdictionẽ a papa.

Cõtext⁹ in autẽ. in prepo. no. ĩpe. in prin. col. vj.

impõ. ſʒ pari facit.

n Proprijs. id eſt imperij ⁊ ſacerdotij: vel proprijs quo ad xp̃m. quedam em̃ geſſit tan q̃ʒ imperator: puta cum eiecit de tẽplo ⁊c̃. ij. q. vij. accuſatio. et cũ coronam de ſpinis portauit: quod eſt ſignum regni. xij. q̃õ. j. duo. quedam geſſit vt ſacerdos, quando ſeipſum obtulit in ara crucis pro ſacrificio.

Xp̃s q̃dã vt ĩpator q̃daʒ vt rex geſſit.

o Diſcreuit. imo videt̃ cõtra: qr nõ diſcreuit, ſed confudit: cũ ipſe, vnus et idẽ vtrũq̃ʒ officiũ geſſit. Sed dic q̧ ideo ipſe vtrũq̃ʒ officiũ geſſit p ſe, vt notaret q̧ ex eodeʒ fonte proceſſerunt. xxj. diſtin. cleros. in fi. nam dicit lex q̧ ſumma nobis dona a deo conceſſa ſunt. ſ. ſacerdotium ⁊ imperium. in aut. quõ oportet ep̃os. in prin. col. j.

Xp̃s officiũ ſacerdotis ⁊ ĩpatoris geſſit.

p Rurſus. Prim⁹ p ſuperbiã cecidit: vnde hoĩes in infernũ demergebãtur. xp̃s aũt nos humilitate ſua ſurſum erexit: ſed ſi haberent omnes oĩa officia, ſuperbirẽt ita q̧ iterum demergerentur in infernum.

Adde quod q̃ cõtrariũ canonib⁹. not. C. j. l. fi. C. de inf. ma. inf. pu. et tu. ꝗ autent. caſſa. C de ſacr. ſan. ecc.

q Pro eterna. ĩ. de peni. diſt. j. multiplex.

r Temporalium. Arg. q̧ in cauſis ſpiritualibus (vt in matrimonio) nõ ſit vtendũ legib⁹ imperialibus: argu. xxxiij. q. ij. inter hec. xj. q. j. continua. argu. de conſecra. diſtinc. iij. celebritatem. Sed in alijs licet eis vti ſi non obuient canonibus. argu. diſtin. x. ſi in adiutorium. arg. diſt. liiij. ex antiquis. B.

ſ Tantummodo. hoc aduerbiũ determinat tantum illud adiectiuũ tpalium: nõ illud ṽbũ vterẽtur: et ſic eſt falſum hic notatũ ab h, argu. q̧ in cauſis ſpũalibus ⁊c̃.

Nam bene licet leges allegare in ſpūalibus. xxxv.qō.v. ad ſedem.xv.q.iij.§.cū autē.Lau. Uel dic tantūmodo .i.maxime.ſic econtra.xj.q.iij.ſi quis epſ.

S Atis. ¶ Caſus. Oſtendit hic nicolaus ꝙ ignatius authoritate Michaelis imperatoris deponi nō potuit: et hoc probat duobus exēplis.ſ. conſtantini ⁊ theodoſij imperatorū.

a ¶ Oſtenditur. in alia parte ca. q̄ hic non eſt.

b ¶ Appellatuz. Legitur enim omnes clericos deos appellaſſe vt.xj.q.j.ſacerdotibus.xij.qō.j.futuram. ſm hanc rationem nec ab epo poſſent iudicari clerici: ſed hoc dixit vt oſtenderet quāti ſint habēdi.ſi.extra de iudi.nouit.

c ¶ Epheſine prime. quia ſecunda non eſt recepta in authoritate.

d ¶ Seu potius. Optime corrigit ſe q: queſtiones non debent fieri ſuper fide dubitādo: ar. ē de hered.dubi⁹. Dogma aūt per g eſt doctrina in fide.ſine g. eſt angulus: vnde illud, ſedebat in domate domus.xxv.qō.ij.ſi quis.

Dubitandum non eſt de fide. Dogma et doma differt.

I N ſcripturis. ¶ Caſus. Lodouic⁹ imperator quando audiebat ſacerdotē deliquiſſe, ſtatim erat paratus credere ⁊ punire. Sz Nicolaus docet hoc non eſſe faciendum, ſed potius eſſe defendendum, et peccatum eorū celandum: qđ probat duob⁹ exēplis.ſ.cōſtantini: et filiorum noe. ſcilicet ſem ⁊ iaphet, q̄ verēda patris operuerunt.

e ¶ In ſcriptur̄. xj.queſtione.j.c.ſacerdotibus.

f ¶ Et cooperirē.ff.de iniur.eū q̄ nocentē.§. Sed hoc de occulto qđ non poſſet ꝓbari: q: talia nō habēt vindictam: ⁊ ſic ſolue contrariū illud.lxxxiij.di.ca.iij.illud autem in manifeſtis: in quibus etiam non deberet eū ꝓdere: vt no.ij.q.j.ſi peccauerit.

g ¶ Contegatis.⁊ tamē corripiatis.ij.q.j.ſi peccauerit hoc de occultis intelligit.nam de manifeſtis cogimur accuſare premiſſa tamē admonitione,ij.q.vij.quapropter. Arg.contra .j.v. qōe.ij.ca.vltimo.⁊ q.v.ca.j.

Scilz ad textū capituli.

S Atis euidenter oſtenditur[a] a ſeculari ptāte nec ſolui pſus, nec ligari pōtificē: quē ꝯſtat a pio principe ꝯſtātino (quē lōge ſuperi⁹ memorauimus) deum appellatū[b]: cum nec poſſe deum ab hominibus iudicari manifeſtū ſit. Sed et Theodoſius minor ſancte ſynodo ſcribēs epheſine[c] prime dixit. Deputat⁹ ergo eſt candidianus magnificētiſſimus comes ſtrenuorū domeſticorum tranſire vſqꝫ ad ſanctiſſimam ſynodum noſtram: et in nullo quidem que faciende ſunt de pijs dogmatib⁹ queſtiones ſeu potius[d] expoſitiones, communicare. Illicitum nāqꝫ eſt eum qui nō ſit in ordine ſanctiſſimorum epiſcoporū, eccleſiaſticis intermiſceri tractatib⁹.et poſt pauca. His itaqꝫ manifeſte repertis apparet comminiſtrum noſtrū ignatium per imperialem tantūmodo ſententiā nullo modo potuiſſe prorſus expelli: in cuius dānatione (quia preſulū quoqꝫ aſſenſus eſt ſubſecutus) apparet id cauſa patratū fuiſſe adulationis, nō legitime ſanctionis.

I dē Lodouico imperatori.

¶ Facta pontificū imperator iudicare non debet.

I N ſcripturis[e] narratur Cōſtātinus imperator dixiſſe. Uere ſi pprijs oculis vidiſſez ſacerdotē dei, aut aliquē eoꝝ q̄ monachali habitu circū amicti ſunt, peccantem: chlamydem meam expoliarē, ⁊ cooperirē[f] eum, ne ab aliquo videretur. In quibus deſideratiſſime fili neceſſario commonemini, vt quemadmodum fide et religione ac honoris parilitate ei adequari videmini: ita q̊qꝫ humilitate atqꝫ deuotione equiparari nihilominus anheletis: ita vt in nullo inferior eo, ſed potior inueniamini, poſt illius exempla qui talem ſe exhibuit ante talia prorſus exēpla. Sed hoc quidem diximus cautos vos reddere cupientes: vt ſi de dñi ſacerdotibus (qui iure patres animarū dicūtur) aliquid contigerit vos audire quod confuſionem pijs mētibus ingerat: non infrunitum ſed pudoratos filios Noe imitantes, paternā de reliquo verecūdiam cōtegatis[g]: vt afluēti (quēadmodum et illi) benedictione repleri (moderante domino) mereamini.

I tē ex epl'a Grego. ad Hermānum metenſem epm.

¶ Regum et principū patres et magiſtri ſacerdotes eſſe cēſentur.

Q Uis dubitet ſacerdotes Chriſti, regū et pricipū oīumqꝫ fideliū patres et magiſtros cēſeri? Nōne miſerabilis inſanie eſſe cognoſcitur ſi filius[h] patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, ⁊ iniqs obligationib⁹ illum ſue poteſtati ſubijcere, a q̊ credit non ſolū in terra, ſed etiā in celis ſe ligari poſſe ⁊ ſolui?

I tē Gelaſius papa Anaſtaſio imperatori.

¶ Authoritas ſacra pōtificū et regalis poteſtas huius mūdi gubernacula regunt.

D Uo ſunt[i] qppe imperator Auguſte quib⁹[k]

Q Uis dubitet. ¶ Caſ⁹. Herman⁹ eps interrogauit an pōtifices regib⁹ et principibus ſint ſubijciendi. Et rñdet ꝙ nō: et hoc ꝓbat duab⁹ ſimilitudinib⁹.ſ.filij et diſcipuli: q̄ inſani reputanẗ ſi velint ſibi patrē ⁊ magiſtrū ſubiugare.

h ¶ Si filius.xxj.di.nolite.ſic in auẗ. de nup.§.ſi vero. col.iiij. vbi dicit ꝙ erubeſcit lex filios eſſe correctores patruz.ſi tñ pater caderet in furorē, filius dareẗ tutor, vt eum regeret.ff.de tuto.et cura.da.ab his.l.his qui.vj.q̄ſtio.j.oues.et.c.ſacerdotes.

Filius patrem corrigere non debet.

D Uo ſūt. ¶ Caſus. Gelaſi⁹ papa et Anaſtaſi⁹ impator ꝯtēdebāt de pemiñētia vni⁹ ad alterū: ⁊ de preeminētia dignitatū ſz Gelaſi⁹ oſtendit hic ꝙ authoritas pontificalis longe maior eſt q̄ꝫ culmē imperiale. Et hoc ꝓbat duab⁹ rōnibus. Prima rō eſt: q: papa de aia imperatoris et aliorū redditur⁹ eſt rōnē. Scđa eſt: q: colla regū ⁊ pricipū ſubmittunẗ genib⁹ ſacerdotū. Et hoc ꝓbaẗ duob⁹ exēplis ſcz innocētij et ambroſij: q̄ arcadiū et theodoſium ppter ſuos exceſſ⁹ excōicauerūt. Prima rō eſt ibi: in quib⁹ tanto grauį⁹. Secunda eſt in fi. Exempla ſunt in medio.

Conſ. cot. alexan. de pmo. in l.gñaliter.co.ij.ff.de in ius vo. Mat. xvj.

i ¶ Duo ſūt.i auẗ.quō op3 epi.i pri.col.j.§.d.j.hūanū.

k ¶ Quib⁹, vt ab eis, ſunt autē alia duo quib⁹ aut per

principaliter hic mundus regitur: authoritas[a] ſacra pontificum, ⁊ regalis poteſtas. ¶ In quibus[b] tanto grauius eſt pondus ſacerdotū, quāto etiā pro ipſis regiminibus † hominum in diuino ſunt reddituri examine rationē[c]. ⁊ poſt pauca. Noſti itaqꝫ inter hec ex illorum te pēdere[d] iudicio[e], non illos ad tuam poſſe redigi voluntatē. Talibus igitur inſtitutis, talibuſqꝫ fulti authoritatibus pleriqꝫ pontificum, alij reges, alij imperatores excommunicauerunt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis principum requiratur exemplum: beatus Innocentius papa Arcadiū imperatorem, quia conſenſit[f] vt ſanctꝰ Joānes Chryſoſtomꝰ a ſua ſede pelleret, excōmunicauit[g]. Beatus etiam Ambroſius, licet ſanctꝰ, non tamē vniuerſalis eccleſie epiſcopus, pro culpa q̄ alijs ſacerdotibus non adeo grauis videbat[h], Theodoſiū magnū imperatorē excōmunicans ab eccleſia excluſit: qui etiam in ſuis ſcriptis oſtendit ꝙ aurū non tam precioſius ſit plūbo, q̄ regia poteſtate ſit altior ordo ſacerdotalis: hoc modo circa principiū ſui paſtoralis ſcribēs. Honor fratres et ſublimitas ep̄alis nullis poterit comparationibꝰ adequari. Si regum fulgori cōpares et principū diademati: longe erit inferiꝰ q̄ ſi plūbi metallum ad auri fulgorē[i] compares: quippe cum videas regum colla et principū ſubmitti genibꝰ ſacerdotum: ⁊ oſculata eorū dextra, orationibꝰ eorū credant ſe communicari vel muniri.

Item Joannes papa.

¶ Imperatores debent pontificibus ſubeſſe, et non preeſſe.

SI imperator catholicꝰ eſt, qđ ſalua pace ipſius dicimus, filius eſt[k], non preſul eccleſie. qđ ad religionē cōpetit, diſcere ei conuenit, non docere[l]. habet priuilegia ſue poteſtatis, que adminiſtrādis legibꝰ publicis diuinitꝰ[m] cōſecutus eſt: ⁊ eiꝰ beneficijs non ingratus contra diſpoſitionē celeſtis ordinis nil vſurpet. Ad ſacerdotes enī deus voluit que eccleſie diſponenda ſunt pertinere, non ad ſeculi poteſtates: quas[n], ſi fideles ſunt, eccleſie ſue ſacerdotibꝰ voluit eſſe ſubiectas. Non ſibi vēdicet alienū ius[o], ⁊ miniſteriū qđ alteri deputatū eſt: ne cōtra eum contēdat abrūpi, a quo oīa conſtituta ſunt: ⁊ contra illiꝰ beneficia[p] pugnare videatur, a quo propriā conſecutus eſt poteſtatē. nō a legibꝰ publicis, non a poteſtatibus ſeculi, ſed a pontificibus et ſacerdotibꝰ oīpotens deꝰ chriſtiane religionis clericos et ſacerdotes voluit ordinari et diſcuti[q], et recipi de errore remeantes. Imperato-

que regitur: vt. ſ. diſt. j. humanum genus.

a ¶ Authoritas. neuter pendet ex reliquo. et ita eſt ar. pro imperatore: quia diuinitus conſecutus eſt imperiū .j. e. c. proxi.

Imperator imperiū diuinitꝰ cōſecutꝰ eſt.

b ¶ In quibus. Id eſt per quos. nam dicit lex ꝙ paruz eſt ius in ciuitate eſſe niſi ſint per quos ius reddatur. ff. de orig. iuris. l. ij. §. poſt originem.

c ¶ Rationem. j. xviij. qōe. ij. cognouimus.

d ¶ Te pendere. quo ad ſpiritualia .j. de pe. diſtinct. j. multiplex.

† Al' as regibꝰ vel legibus ⁊c̄.

e ¶ Judicio. zacharias quoqꝫ papa regē francorūz depoſuit: et in locū eius pipinū ſubſtituit: vt .j. xv. qō. vj. alius.

Regez frācorū papa deponere pōt.

f ¶ Cōſenſit. Argu. cōſentientē maiori pena aſtringi q̄ facientem: arg. xxiiij. qō. iij. q̄ aliorū ar. ſ. lxxxvj. d. tanta nequitia.

g ¶ Excōicauit. Not. principē poſſe excōicari etiam a quouis ep̄o. ſ. diſtinc. lxiij. valentinianꝰ. ar. j. xj. q. iij. ſi autē vobis. videt̄ tñ ꝙ hoc fecerit ex delegatione ſynodi: quod innuitur ex illo, pro culpa q̄ ab alijs ſacerdotibus ⁊c̄. Sed primum eſt verum.

Princeps ēt ab ep̄o excōicari pōt.

h ¶ Videbat̄. Sz male: quia licet pro minimis cauſis nō ſit quis excōmunicandus: vt. xj. q. iij. ep̄i. tñ quelibet contumacia digna eſt excōicatiōe: immo tanto maior videt̄ cōtumacia q̄nto ex re minori cōſurgit. ij. q. vij. non pōt.

Excōicādꝰ q̄s nō eſt p minimis cauſis. Contumacia tāto maior ē q̄nto ex re minori ꝯſurgit.

i ¶ Fulgorē. Et q̄nta eſt differentia inter ſolem et lunam: tanta eſt differentia inter imperium et ſacerdotium. extra de maior. et obe. ſolite.

Impiū minꝰ eſt ſacerdotio.

SI imperator. ¶ Caſus Imperator volebat iudicare de cauſis clericorum ⁊ ſacerdotum: ſed papa, probat ꝙ hoc facere non debet: quia ipſe filius eſt eccleſie, ⁊ nō preſul: ⁊ qr deꝰ voluit ſeculi principes, ſi fideles ſunt, eſſe eccleſie ſubiectos. Si vero contra hanc dei diſpoſitionē facere voluerit imperator, tanq̄ ingratus perdat poteſtatem quam ab ipſo eſt conſecutus.

k ¶ Filius eſt. j. xxiij. q. vlt. conuenior. qui tamen prelati eccleſiarum dicantur: dixi. xj. q. iij. precipue.

l ¶ Non docere. j. xvj. q. j. adijcimus.

m ¶ Diuinitus. Non ergo a papa. nam imperiū a ſolo deo eſt: vt. xxiij. q̄ſtio. iiij. queſitum. nam a celeſti maieſtate habet gladij poteſtatē. C. de vete. iu. enu. l. j. in prīci. qđ cōcedo de vero imperatore. Sz quis eſt verus imperator? Dicūt q̄dam ꝙ cōſtantinopolitanus: ſed iſte aliꝰ procurator eſt ſiue defēſor. ro. ec. arg. de cōſe. diſ. v. in die. §. hic. ⁊ huic ro. ec. concedit gladij poteſtatē, ⁊ coronaz. Sed contra extra de elec. venerabilē. Dicit̄ ibi ꝙ Ro. ec. trāſtulit imperiū in occidentez a grecis: et ita iſte romanus eſt verꝰ imperator.

Imperator verꝰ q̄s ſit.

Papa trāſtulit imperium.

n ¶ Quas. ergo debz dici, bona poteſtas eſt iſta.

o ¶ Jus. ſ. diſ. x. imperium. et cap. certum eſt. xj. q. j. ſi tributum.

p ¶ Bñficia. Ar. clericum ſtantē cōtra eccleſiam vnde hz beneficiū debere illo priuari: † niſi forte pro talibus pſonis pro quibus licitum ſit ei contra quemlibet agere: quas habes. ff. de poſtu. l. hi qui. ⁊ iij q. vij. §. tria. in fi. ſ. in propria cauſa vl' parentum ſuorum vel pupillorū ſuorum. Simile eſt inter vaſallū ⁊ dñm: vt. ſ. xxij. qō. vlt. de forma. Similiter đ aduocatis. C. de aduocatis diuer. iudi. l. ij. C. de reuo. do. l. j. et. vij. q. j. qr frater. ⁊ dixi de hoc. iij. q. j. nulli. hoc tamen exaudio de eccleſia ad quam intitulatus eſt pro qua ſtare poteſt contra quamlibet eccleſiam, etiam in qua hz beneficium: qr ſaluum fuit ius prime: immo ſi aliqđ munus ei iniungitur ab eccleſia: nullā excuſationem poteſt pretendere. C. de excu. tu. libertos. xxiij. q. j. in ſumma.

Clericꝰ ſtans ꝯ eccl'am illiꝰ bñficiū pdit.

† Cōtra l. q̄ cū maior. §. pe. ⁊ §. cum ibi not. ff. de do. in.

Clerici nūq̄ fuerūt de iuriſdictiōe ſeculari.

q ¶ Et diſcuti. ergo anteq̄ eſſet aliqua cōſtitutio, etiā clerici non erāt de iuriſdictione ſeculari: vnde omnes cō-

ſtitutiones q̄ emanauerunt ꝙ clerici nõ ſunt iudicandi niſi ab epiſ, non ſunt niſi iuris declaratio. Jo.

a ¶ Preſulibus. hic bene dicit. naꝫ dicit lex ꝙ ſi iudex ſecularis iudicauerit clericuꝫ eſſe dãnãdum, primo debet exui priuilegio clericali: vt.xj.q.j. ſi quis. in autent. vt cleri. apud proprios. §. illud. plane.colla.vj. licet illud hodie nõ teneatur. ſi. extra de iudi. at ſi clerici ⁊c.

Nuncꝫ. ¶ Caſus. Decreuit Joan. papa vt de pontificibus et alijs clericis tantuꝫ eccleſia iudicaret, et non etiã imperatores: qui ſub eſſe debent, et non preferri.

Onſtãtinus imperator. ¶ Caſus. Palea iſta non legitur in ſcholis: in qua continetur priuilegiuꝫ qđ conſtantinus conceſſit romane eccleſie: ſcilicet vt p̄matum inter oĩes eccleſias obtineret: et in quo poſſeſſiones et inſignia dignitatis ei conceſſit. ⁊ hoc fecit eo tẽpore quo Conſtantinus ad partes orientales ſe tranſtulit cuꝫ in eodem loco duo põtifices non bene morarentur. Et ſtatuit vt nullus contra hoc priuilegium veniret. et penam minatur cõtrafacientibus.

res chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas eccleſiaſticis preſulibus[a], non preferre.

Idem.

¶ De eodem.

Nuncꝫ de pontificibus niſi eccleſiam iudicare debere: non eſſe humanarum legum de talibus ferre ſententiam abſqꝫ eccleſie principaliter conſtitutis. pontificibꝰ obſequi ſolere principes chriſtianos: decretis eccleſie nõ ſuam preponere poteſtatem. epiſcopis caput ſubdere pñcipes ſolitum eſt: non de eorum capitibus iudicare.

¶ De eodem.

¶ Palea.

Onſtantinus imperator coronam ⁊ omnem regiam dignitatem in vrbe romana ⁊ in italia ⁊ in partibus occidentalibus apoſtolico cõceſſit. Nã in geſtis beati Syluestri (que beatus papa Gelaſius in concilio.lxx. epiſcoporum a catholicis legi commemorat, ⁊ pro antiquo vſu multas hoc imitari dicit eccleſias) ita legitur.

¶ De eodem.

¶ Palea.

Onſtantinus imperator quarta die ſui baptiſmi priuilegium romane eccleſie pontifici contulit, vt in toto orbe Romani pontifices vel ſacerdotes ita hunc caput habeant, ſicut iudices regem. In eo priuilegio ita inter cetera legitur. Utile iudicamus vna cum oĩbus ſatrapis noſtris, et vniuerſo ſenatu, optimatibus, ⁊ cuncto populo imperio Romane eccleſie ſubiacenti, vt ſicut beatus Petrus in terris vicarius filij dei videtur eſſe conſtitutus: ita et pontifices ipſius principis apoſtolorum in terris principatus poteſtatem amplius qꝫ terrene imperialis noſtre ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam a nobis noſtroqꝫ imperio obtineant: eligentes nobis ipſum principem apoſtolorum vel eius vicarios firmos apud deum eſſe patronos. Et ſicut nr̃a eſt terrena imperialis potentia: ita eiꝰ ſanctam romanam eccleſiam decernimus veneranter honorari: et amplius qꝫ noſtrum imperium terrenumqꝫ thronum, ſedem ſacratiſſimam beati Petri glorioſe exaltari: tribuentes ei poteſtatem et gloriam et dignitatem atqꝫ vigorem ⁊ honorificentiam imperialem: atqꝫ decernentes ſancimus vt principatum teneat tam ſuper quatuor ſedes, alexandrinam, antiochenam, hieroſolymitanam, conſtantinopolitanam: qꝫ etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum eccleſias dei: † † et pontifex qui per tempora ipſius ſacre romane eccleſie extiterit, celſior et princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat: et eius iudicio que ad cultum dei, vel fidem chriſtianorum vel ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. et infra.

Eccleſijs beatorum apoſtolorum Petri ⁊ Pauli pro cõtinuatione luminariorum, poſſeſſionum predia contulimus, ⁊ rebus diuerſis eas ditauimus, et per noſtram imperialẽ iuſſionem ſacram tam in oriente qꝫ in occidente, vel etiam in ſeptẽtrionali et meridiana plaga, videlicet in Judea, Grecia, Aſia, Thracia, Aphrica, ⁊ Italia, vel diuerſis inſulis noſtra largitate ei conceſſimus, ea prorſus ratione, vt per manus beatiſſimi patris noſtri Syluestri ſummi põtificis ſucceſſorumqꝫ eius omnia diſponantur. et infra.

Beato Syluestro et omnibus ſucceſſoribꝰ eius de preſenti tradimus palatium imperij noſtri Lateranenſe, deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri: ſimulqꝫ phrygium, necnon ⁊ ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperiale circundare aſſolet collum: verumetiam chlamydem purpuream, atqꝫ tunicam coccineam, et omnia imperialia indumenta, ſeu etiam dignitatem imperialem preſidentium equitum: conferentes ei etiam imperialia ſceptra, ſimulqꝫ cuncta ſigna atqꝫ banna, et diuerſa ornamenta imperialia: et omnem proceſſionem imperialis culminis: et gloriam poteſtatis noſtre. Uiris etiam diuerſi ordinis reuerendiſſimis clericis ſancte Romane eccleſie ſeruientibus, illud culmen ſingularis potentie et precellentie habere ſancimus, cuius ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria adornari. id eſt patricios et conſules effici, necnon et ceteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut imperialibus extat decorata militia: ita clerum ſancte Romane eccleſie adornari decernimus. † Et quemadmodum imperialis potẽtia diuerſis

† † Adde ꝙ negãs eccleſiam romanã eſſe caput oĩm eccleſiaꝝ cenſendus eſt hereticus. c.j. xxij. di. c. violatores. xxv. qõ. v. gloſ. i ca. hec ẽ fides. xxiiij. q. j. ⁊ ca. nulli phas. xix. diſ.

† Adde i qđꝰ 5riãt clericalis ⁊ ſcl'aris militia. no. in. l. repetita. C. de epiſc. et cleri. et no. in. l. diuus. i gl. ij. ff. de fer. ⁊ in ca. ſi qs. ij. d.

officijs cubiculariorū necnon ⁊ oſtiariorū atqꝫ omnium concubitorum ordinatur: ita ⁊ ſanctam Romanam eccleſiam decorari volumus. Et vt ampliſſime pontificale decus prefulgeat, decernimus vt clerici eiuſdem Romane eccleſie mappulis et linteaminibus, id eſt candidiſſimo colore decoratos equos equitent: et ſicut noſter ſenatus calceamentis vtitur cū vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtrentur: et ita celeſtia ſicut terrena ad laudem dei decorentur.

Pre omnibus autem licētiam tribuimus beato Syluestro ⁊ ſucceſſoribus eius ex noſtro indicto vt quem placatus proprio conſilio clericare voluerit, et in religioſorum numero clericorum cōnumerare: nullus ex oībus preſumat ſuperbe agere. Decernimus itaqꝫ et hoc, vt ipſe et ſucceſſores eius diademate, videlꝫ corona quam ex capite noſtro illi conceſſimus ex auro puriſſimo et gemmis precioſis, vti debeat pro honore beati Petri. Ipſe vero beatiſſimus papa ſup coronā clericatus quā gerit, ad gloriā beatiſſimi Petri: ipſa ex auro non eſt paſſus vti corona. Phrygiū vero cādido nitore ſplendidū, reſurrectionē dominicā deſignans, eius ſacratiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus: ⁊ tenētes frenū equi ipſius pro reuerentia beati Petri ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuētes eodem phrygio oēs eius ſucceſſores ſingulariter vti in proceſſionibus ad imitationem imperij noſtri. Unde vt pontificalis apex non vileſcat, ſed magis ꝙ̄ terreni imperij dignitas gloria et potentia decoretur: ecce tam palatium noſtrum ꝙ̄ Romanā vrbem et omnes Italie ſiue occidentalium regionum prouincias, loca, ciuitates, beatiſſimo pontifici et vniuerſali pape Syluestro concedimus atqꝫ relinquimus, et ab eo ⁊ a ſucceſſoribus eius per pragmaticum conſtitutū decernimus diſponenda, atqꝫ iuri ſancte Romane eccleſie cōcedimus permanēda. Unde cōgruum perſpeximus noſtrum imperium et regni poteſtatem ab orientalibus trāſferri regionibus, et in Bizantie prouincie optimo loco nomini noſtro ciuitatem edificari, et noſtrum illic imperium conſtitui: quoniam vbi principatus ſacerdotum, et chriſtiane religionis caput ab imperatore celeſti cōſtitutū eſt, iuſtum non eſt vt illic imperator terrenus habeat poteſtatem.

Hec vero oīa que ꝑ hāc imperialem ſacram ⁊ per alia diualia decreta ſtatuim⁹ ⁊ cōfirmamus: vſqꝫ in finem mundi illibata ⁊ incōcuſſa ꝑmanere decernimus. Unde corā deo viuo, qui nos regnare precepit, et coram terribili eius iudicio obteſtamur omnes noſtros ſucceſſores imperatores, vel cunctos optimates, ſatrapas etiaꝫ, ampliſſimumqꝫ ſenatum, et vniuerſum populum in toto orbe terrarum, nunc et in poſterum nulli eorum quoquo modo licere hec aut infringere, † aut in quoqꝫ̄ conuellere. ‡ Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator aut cōtemptor extiterit, eternis condemnationibus ſubiaceat innodatus: et ſanctos dei principes apoſtoloruꝫ Petrum et Paulum ſibi in preſenti et in futura vita ſentiat contrarios: atqꝫ in inferno inferiori cōcrematus cum diabolo et omnibus deficiat impijs. Huius vero imperialis decreti paginam proprijs manibus roborantes, ſuper venerādum corpus beati Petri poſuimus. Data Rome tertio calendas Aprilis a Cōſtantino Auguſto quarto conſule: et Gallicano quarto conſule.

Item Gregorius Gelaſio.

Imperialis authoritas religioſe diſpenſationis menſuram non mutat.

Sicut[a] queuis parua ciuitas prerogatiuā preſentis regni non minuit: ſic imperialis preſentia menſurā diſpenſationis religioſe non mutat. et infra.

Semper eſt effectum in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcunqꝫ pontifices ſint: ⁊ ſi errore humanitus[b] accedēte, non tamen[c] contra religionem vllatenus excedētes, nullatenus[d] vidētur a ſeculari poteſtate poſſe percelli.

Item Marcellus papa Maxentio epiſcopo.

Eccleſias reſtaurare contritas, non pōtifices perſequi boni principis eſt.

Boni principis eſt ac religioſi, eccleſias con-

Sicut q̄uis. ¶ Cas⁹. Hoc capitulum habet duas partes. In ꝑma parte dicitur ꝙ ſicut aliqua parua ciuitas non minuit prerogatiuaꝫ regni, etiam ſi ſit ibi ſedes regalis, ſic imperator prerogatiuam eccleſie minuere nō poteſt. In ſcd̄a parte dicitur ꝙ pontifex quantūcūqꝫ ſit malus: dummodo nō ſit heretic⁹: ab imperatore puniri nō poteſt. Secunda pars icipit ibi: Sēper eſt.

† infirmare. ‡ conuelli.

a Sicut. Senſus eſt. Sicut parua ciuitas non poteſt regnum impugnare: ita nec imperium ſacerdotium. Uel ſic. Licet epiſcop⁹ ſit in parua ciuitate: rex tamen non poteſt iudicare de clericis eius. ſcd̄m hoc dic diſpenſationis religioſe: id eſt epiſcopi conſtituti in parua ciuitate.

Impm̄ nō pōt ſacerdotiū impugnare.

b Humanitus. Id eſt conſuetudine humana: id eſt fragilitate humane nature. h.

c Non tamen cōtra religionem. Nā in eo caſu poſſet a quocunqꝫ redargui. xl. diſtinct. ſi papa. vel etiam ſi ſchiſma faceret. xxiij. q̄ōne. v. de liguribus. Et plures caſus in quibus laici habēt iuriſdictioneꝫ ſuper clericos, dixi. xxiij. queſtione. v. principes.

Laici ſup clericos q̄nqꝫ iuriſdictionē habent.

d Nullatenus. lxiij. diſtinc. valentinianus.

Boni principis. ¶ Caſus. Hic dicitur ꝙ officium principis eſt eccl'ias deſtructas reſtaurare: nouas

edificare: et clericos potius defendere: ꝗ̄ deſtruere, vel aliquo modo ſubiugare.

a ¶ Cōtritas. vt xxv. queſtiōe. j. diuinis. ⁊c.
b ¶ Reſtaurare. xvij. qō. iiij. definiuit. xvj. qōne. j. ſtatuimus.

Hoc capitulo patenter.

¶ Hec diſtinctio diuidit in duas partes. Secunda ibi: Sine ſignatis. Joannes de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur. xcvij. diſtinctio, in qua concludit Gratianus ex illo capitu. bene quidem. ꝙ nulli laico de rebus eccleſiaſticis iudicare licet ſine authoritate eccleſie. et ſi aliter factum fuerit, irritū erit: niſi eccleſia ſubſcribat vel authoritatem preſtet. Et ideo videtur ꝙ cōſtitutio quam fecit Honorius imperator. ſ. lxxix. diſtin. ſi duo. non valuit: cū fuerit a laico facta. Poſtea ſoluit dicens ꝙ ſi laicus inuitetur ab eccleſia vt de rebus eccl'ia ſticis faciat conſtitutionē: ſicut fuit Honorius a Bonifacio inuitatus, valebit conſtitutio.

Id eſt epiſcopos, ſz Joā. de fur. et. ⁊ Hug.

c ¶ Hoc capitulo. Reſpicit in hac diſtinct. xcvij. illud capitu. bene quidē. xcvj. diſtinc. ⁊ aſſignat in hoc. §. quandam contrarietatē: ⁊ dat poſtea ſolutionem.
d ¶ Honorij. ſ. diſtin. lxxix. ſi duo.
e ¶ Ne heretici. Supra diſtin. viij. quo iure. et. xxiij. qōne. vij. ca. j. et. ij. et. xxiij. qōne. iiij. c. nimium.
f ¶ Non inuitati. ſ. diſtinct. lxiij. adrianus. et capi. in ſynodo.

tritas[a] atq̄ conſciſſas reſtaurare[b], nouaſq̄ edificare, et dei ſacerdotes honorare ac tueri. Unde ſāctos apoſtolos eorumq̄ ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtitutos precepiſſe legimus, nō debere fieri pſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro dominico, nec expelli eterni regis diſpenſatores. †

¶ Diſtinctio. xcvij.

Hoc capitulo[c] patenter oſtēditur ꝙ nec imperatori nec cuilibet laico licet decernere vel de electione ſummi pontificis, vel de rebus eccleſiaſticis. ¶ Quecunq̄ autem ab eis conſtituta fuerint, pro infectis habenda ſunt: niſi ſubſcriptione Romani pontificis fuerint roborata. Unde illud Honorij[d] auguſti, vt ſupra dictum eſt: Uanum eſſe videtur quod contra authoritatem ſacrorum canonum de electione ſummi pontificis decernere tentauerit. ſed ſicut ex eodem capitulo habetur, eccleſie precibus imperator in preſumptores valet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondam decreuiſſe leguntur, ne heretici[e] aliquid nomine eccleſie poſſiderent. Ab ea autem non inuitati[f] de rebus eccleſiaſticis aliquid diſponendi non habent facultatem. Honorius vero auguſtus non ſua authoritate, ſed beato Bonifacio ſupplicante eccleſiaſtice quieti conſulere ⁊ concertantium ambitionem punire curauit. Unde idem Bonifacius ep̄s ſupplicationis epiſtolam Honorio auguſto deſtinauit dicens.

¶ Epiſtola Bonifacij ad honorium auguſtum.

Eccleſie[g] mee cui deus nr̄ meū ſacerdotiū vobis res hūanas regētibus deputauit, nos cura cōſtrixit: ne cauſis ei⁹ ꝗ̄uis adhuc corpis incōmoditate detinear ꝑpter cōuētus[h] q̇ a ſacerdotib⁹ vniuerſis et clericis ⁊ xp̄iane plebis pturbatiōib⁹ agitāt[i] apud aures chriſtianiſſimi pricipis exiſtimemur deeſſe. Si eñ ſecus ꝗ̄ oporteat eueniat, non vos id facere[k] qui cūcta equa moderatione cōponitis: † ſed nos p noſtrā tacentē[l] deſidiā videbimur qd̄ ciuitatis q̇etem ⁊ eccl'ie pacē puertere valeat, admiſiſſe. cū eñ humanis rebus diuine cultor religiōis domino fauēte puideas: nr̄a culpa erit ſi nō id ſub vr̄a gloria (quam certū eſt diuinis rebus ſemp aīo promptiore fauiſſe) firmo et ſtabili iure cuſtodiat: qd̄ p tot annoꝝ ſeriē ſub illis[m] etiā principib⁹ obtinuit quos nulla nr̄e religiōis cura ↄſtrinxit. i. vt licita ſeruent: ⁊ ſub veſtre imperio clemētie minime que ſunt licita formidentur[n]. ¶ Ipſa eñ eccl'ia deuotionē tuā xp̄ianiſſime imperator nō meo quidē ſermone, ſz ſuo venerabili affectu appellat: quā xp̄s deus noſter vere fidei rector, et veſtri gubernator ipeꝛij ſibi vnā deſponſatā ⁊ intactam virginē[o] ſeruat: ne in eā aliquos patiamini inſidiantiū procellarū[p] fluct⁹ illidi: ⁊ quietam faciem[q] tēpeſtatis inſolito tumore turbari, glorioſiſſime et tranquilliſſime imperator auguſte. ipſa vero que vni deſponſata eſt, noſtra tñ eccleſia mater eſt: pietatē veſtrā legatione quā ſuis ſacerdotib⁹ commiſit, appellat, preterita[r]

¶ Eccleſie. ¶ Caſus. Hec eſt epiſtola pape Bonifacij: in qua ſupplicat Honorio imperatori: que tres habet partes. In prima parte oſtendit Bonifacius ꝙ ipe eſt ſolicitus de eccleſiaſtico ſtatu, ne ſi negligens inueniatur, ſit redarguendus. In ſecunda rogat Honorium de pace et quiete eccleſie cōſeruanda, ei multipliciter applaudendo. In tertia rogat euz vt ſuos legatos honorifice recipiat. Secunda ibi: Ipſa enim eccleſia. Tertia incipit ibi: Habet refugium.

g ¶ Eccleſie. j. c. proxi. victor. contra. Sed vt ibi dicitur: iam erat in conualeſcētia: adhuc tamen erat de ſi ↄ̄ ius bilis: vt hic.
h ¶ Conuentus. Id eſt conuenticulas. C. de epiſco. et cle. cōuenticulam.

† Cōc. text. i. l. ij. et ibi Bal. C. vel vti. pu. ⁊ in l. oiz. C. ꝺ teſta.

i ¶ Agitantur. q̄ſi dicat, licet adhuc ſimus inualidi: tamen cura eccl'ie nos compellit vt inuigilemus eccleſiaſticis negocijs, ⁊ pro eis intercedamus apud vos: quia multi clerici turbāt eccleſiam dei. Archidiaconus.
k ¶ Facere. ſcilz videmini.
l ¶ Tacentem. extra ꝺ teſta. quia ingredientibus. et lxiij. diſt. ca. j.
m ¶ Sub illis. vt xj. qōne. j. ſacerdotibus.
n ¶ Formident. a chriſtianis.
o ¶ Uirginem. vt xxvij. qō. j. nuptiarum. in fi.
p ¶ Procellarū. Id eſt hereticoꝝ.
q ¶ Faciem. eccleſie.
r ¶ Preterita. ſcz beneficia. Sic in